

Лемко Юлія Романівна

Соціокультурний аспект відносин асоціації України та ЄС

УДК 35:061

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.9>

Лемко Юлія Романівна
кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12,
Львів, Україна

У цій статті досліджено роль євроінтеграції у зовнішній політиці України та одну з найбільш важливих функцій, яка на неї покладається, а саме йдеться про ідентифікаційну: Україна прагне офіційного визнання своєї європейської ідентичності, найбільш важливою демонстрацією якої є визнання перспективи членства в ЄС – права стати членом цього євроінтеграційного об'єднання. В результаті проаналізовано та узагальнено основні проблеми у соціокультурному аспекті асоціативних відносин України та Європейського Союзу, що їх розглянуто в загальному контексті формування європейської ідентичності (узгодження цивілізаційної, мовної, етнічної ідентичностей). У роботі підкреслюється, що підписання угоди «Про асоціацію» є лише інструментом і творить сукупність можливостей, які варто реалізовувати та наповнювати конкретними результатами реформування політичної системи України. Актуальність такої теми зумовлена перетвореннями, що відбуваються в нашій державі, на «європейську» державу, самоусвідомлення кожного її громадянина як «європейця». Українці повинні усвідомити себе європейцями, ідентифікувати себе з ними, і саме в такий спосіб почати свій шлях до перетворень, адже будь-яке зовнішнє перетворення починається із внутрішньої трансформації. Демократичне європейське суспільство кожну людину розглядає як найвищу соціальну цінність, закладаючи міцні підвалини європейської ідентичності. Європейська інтеграція має сприяти внутрішньому розвитку суспільства держави, поліпшенню якості життя «пересічної» людини в Україні. Вона спрямована гарантувати: добробут усього суспільства, а не лише окремих наділених у ньому владою осіб чи близьких до них корпорацій, рівність усіх перед законом, незалежно від їхньої посади і матеріального забезпечення; турботу держави про довкілля та нагляд за якістю харчів; ощадливіше використання бюджетних коштів та в інтересах суспільства. Мета роботи – дослідити європейський вибір України, що визначає не лише «вектори» її зовнішньої політики, але й обґрунтовує для неї потребу у внутрішніх соціокультурних трансформаціях. Адже від політичної ситуації в українському суспільстві та вказівок євроструктур, а також від усвідомлення її населення власного соціокультурного вибору залежить, чи досягне наша держава мети євроінтеграції.

Ключові слова: ідентичність, асоціація, Європейський Союз, асоційоване членство, європейська ідентичність.

Феномени інтеграції та асоціації об'єктивно потребують комплексного дослідження як з позиції аналізу їх складників, так і з позицій аналізу їх характеристик. Погоджуємося з думкою дослідника С. Бахіна, який зазначає, що у сучасних умовах інтеграцію потрібно розглядати як об'єднання матеріальних, організаційних, правових, фінансових, трудових, інтелектуальних ресурсів окремих держав для спільного вирішення ними проблем, пов'язаних з їх функціонуванням та розвитком [1]. Оскільки на сьогодні Україна перебуває на шляху інтеграційного процесу до Європейського Союзу, мета цієї роботи – дослідити феномен європейської ідентичності в контексті української інтеграції до ЄС.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- дослідити основні підходи до трактування поняття інтеграції;
- визначити поняття ідентичності;
- розкрити соціокультурний аспект відносин асоціації України та ЄС.

Методологічну основу роботи становить сукупність основоположних підходів та принципів, ефективних у процесі пізнання політичної сфери. Це, зокрема, такі принципи: системності – застосовано

під час розгляду структури й основних елементів інтеграційних процесів історизму – для з'ясування основних етапів формування ідентичності; міждисциплінарного підходу – використано як спосіб комплексного аналізу відносин асоціації ЄС з іншими державами, зокрема з Україною.

Розглядаючи процеси внутрішньополітичної трансформації політичної системи України, слід розуміти її у більш широкому зрізі посткомуністичних перетворень держав Центрально-Східної Європи. У цих державах вплив ЄС мав саме демократичну ідентифікаційну зумовленість. Йдеться про те, що зовнішні стимули ЄС пов'язані із фундаментальними політичними принципами, такими як права людини, ліберальна демократія, інститути ринкової економіки тощо. Ці норми є базовими не лише для ЄС, а й для всієї західної спільноти держав. Вплив ЄС, таким чином, поєднується із зусиллями інших організацій і спільнот (НАТО, ОБСЄ, ОЕСР, РЄ) для підтримки демократизації і демократичної консолідації перехідних держав [16].

Розглядаючи місце євроінтеграції у зовнішній політиці України, найбільш важливою функцією, яка на неї покладається, називають ідентифікаційну: Україна прагне офіційного визнання своєї європейської ідентичності, найбільш важливою

демонстрацією якої є визнання перспективи членства в ЄС – права стати членом цього євроінтеграційного об'єднання. Після відновлення незалежності перед Україною постала проблема визначення основних векторів власної зовнішньої політики, її «напрямів руху». Україна вирішила цю проблему, зробивши вибір на користь Європи. Він є вирішальним для сучасної української історії, окреслюючи її майбутній шлях. Тому основні зусилля державних структур та «перелічених» громадян мають бути спрямовані на те, аби забезпечити європейський рівень життя в Україні та набути статусу повноцінної частини Європейського простору.

Інтеграційні рухи у своєму розвитку, як зазначає К. Дойч, проходять три етапи:

- «інтелектуалів», на якому його очолюють і підтримують лише окремі представники інтелігенції;
- «великих політиків», на якому до нього приєднуються ширші політичні кола, за участю яких відбуваються пошуки політичних компромісів;
- «масового руху та/чи широкомасштабної елітної політики».

На думку цього вченого, широка народна підтримка є одним із основних методів забезпечення успіху інтеграційних процесів [5].

Представництво Європейської Комісії в Україні було відкрито в Києві у вересні 1993 р., лише на рік пізніше після підписання договору «Про утворення Європейського Союзу» (в лютому 1992 р. у м. Маастрихт (Нідерланди)). Ця дипломатична місія (одна з понад 130 представництв Єврокомісії) відстежує, окрім іншого, впровадження двосторонньої Угоди «Про партнерство та співробітництво» між Україною та ЄС, Порядку денного асоціації Україна–ЄС. Своєю чергою представництво України при Європейському Союзі було створене в Брюсселі 1996 р., 12 дипломатів працюють над підтримкою розвитку відносин України з інститутами ЄС.

Неодноразово наголошувалось, що правовою основою відносин між цими політичними суб'єктами є Угода «Про партнерство та співробітництво» від 16 червня 1994 р., яка набула чинності 1 березня 1998 р. Сучасний розвиток відносин відбувається у рамках європейської політики сусідства та реалізації Порядку денного асоціації Україна–ЄС.

Відносини асоціації України та ЄС регулюють такі нормативні акти: Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу (затверджена Указом Президента України від 11 червня 1998 р.) [9], Програма інтеграції України до Європейського Союзу (затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2000 р.) [10] тощо.

Ці та інші нормативно-правові акти зобов'язують до такого: пристосовувати чинне законодавство до європейських стандартів; сформувати економічні передумови для набуття Україною повноправного членства в ЄС, долучатися до тво-

рення загальноєвропейської безпеки, зміцнювати демократію, досягати загальноєвропейського рівня соціального забезпечення і захисту населення, забезпечувати двосторонню культурно-освітню, науково-технічну, регіональну та галузеву співпрацю. Україна активно співпрацює з ЄС у сферах боротьби з нелегальною міграцією і злочинністю, спрощення візового режиму, спеціальних проєктах. Зокрема, ЄС фінансує знищення протипіхотних мін на двох українських заводах (Шосткінському казенному та Павлоградському хімічному), що розміщені в Сумській та Дніпропетровській областях.

Важливою у цих документах є соціальна стратегія України, яка має бути побудована відповідно до вимог та принципів ЄС: а саме забезпечення громадського діалогу; охорони здоров'я та безпеки на виробництві; ґендерної рівності; трудового законодавства; вдосконалення курсу політики у сфері зайнятості та соціального захисту. В рамках реалізації цих вимог ідеться про вживання ефективних заходів задля зниження рівня бідності населення та збільшення рівня його зайнятості, підвищення рівня соціальної інтеграції українського суспільства, зокрема, через гарантії забезпечення стабільної системи освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг для всіх верств населення нашої держави. Крім того, задекларовано положення щодо справедливого ставлення працедавців до працівників-мігрантів, що передбачає скасування всіх передбачених вітчизняним правом дискримінаційних заходів стосовно їх умов праці, її оплати або звільнення.

Європейська інтеграція має сприяти внутрішньому розвитку суспільства держави, поліпшенню якості життя «пересічної» людини в Україні. Вона спрямована гарантувати: добробут усього суспільства, а не лише окремих наділених у ньому владою осіб чи близьких до них корпорацій, рівність усіх перед законом, незалежно від їх посади і матеріального забезпечення; турботу держави про довкілля та нагляд за якістю харчів; ощадливіше використання бюджетних коштів та в інтересах суспільства. Тому не може бути жодної сфери суспільства, яку не зачеплять асоціативні відносини.

Інтеграція у Європі зумовила й проблему формування європейської ідентичності, яка є підґрунтям європейського об'єднання, важливим компонентом інтеграції окремих держав до Європейської співдружності [12]. Утвердження єдиної, загальної для всіх європейців ідентичності є самоціллю, метою, до якої прямує європейська спільнота [6].

Європейську інтеграцію не можна зводити тільки до членства в ЄС, як це часто розглядають представники владної еліти. Європейська інтеграція насамперед полягає у перетворенні національного суспільства відповідно до європейських стандартів і норм [15]. І, як зазначає дослідниця

Н. Федотова, «навіть економічні проблеми відходять на другий план поруч із неможливістю представників основних соціальних груп знайти прийнятну для більшості з них відповідь на питання: «Хто ми такі?» [14].

Тому для того щоб стати частиною Європейського макросуспільства в межах ЄС, український соціум має змінитися і сформувати власну «європейську» ідентичність. На думку експертів, просування України до Європи – це набагато ширший процес, аніж просто формально-політичне зближення з Європейським Союзом. Основним його завданням є розбудова Європи в самій Україні – європеїзація України [13].

Отже, йдеться і про перетворення України на «європейську» державу, і про самоусвідомлення кожного її громадянина як «європейця». Українці повинні усвідомити себе європейцями, ідентифікувати (лат. *identifico* – ототожнення) себе з ними, і саме в такий спосіб почати свій шлях до перетворень, адже будь-яке зовнішнє перетворення починається із внутрішньої трансформації. Демократичне європейське суспільство кожну людину розглядає як найвищу соціальну цінність, закладаючи міцні підвалини європейської ідентичності. Щоб здобути перепустку в європейський простір, як зазначає О. Толкачов, Україна має брати до уваги трактування європейської ідентичності як усвідомлення її представниками власної приналежності до Європейської спільноти, свого статусу та ролі у ній [13].

Європейський вибір України визначає не лише «вектори» її зовнішньої політики, але й обґрунтовує для неї потребу у внутрішніх соціокультурних трансформаціях. Від політичної ситуації в українському суспільстві та вказівок євроструктур, а також від усвідомлення її населення власного соціокультурного вибору залежить, чи досягне наша держава мети євроінтеграції. Україна провадить свою євроінтеграційну діяльність переважно в політичній, правовій та економічній площинах, що виглядає швидше як її бізнес-, економічна і дипломатична стратегія, тоді як культурна її площина і стратегія залишаються «в тіні». З аналізу «Плану дій Україна– ЄС» [15] можна зробити висновок, що у ньому не приділено належної уваги сутнісній «перебудові» суспільства. Деякі дослідники стверджують, що нині немає одного з найважливіших складників цієї перебудови, а саме соціальної стратегії [11].

Отже, успішне досягнення цілей євроінтеграції залежить від того, наскільки враховуватимуться культурні «виміри» носіїв певної європейської ментальності. Маємо тут на увазі, що євроінтеграція, яка за своєю суттю впливає на історичну долю всього українського народу, не може відбуватися без взяття до уваги його соціокультурних особливостей.

Розпад Радянського Союзу призвів до зміни українських пріоритетів. Змінюючи геополітичний вектор зі Сходу на Захід, Україна почала ідентифікувати себе як європейська держава з прагненням активно і всебічно інтегруватися до ЄС.

Дослідники по-різному трактують ідентичність українців, і зокрема їх європейську сторону. Зокрема, введено таке поняття, як «союзний націоналізм». Його зміст полягає у спільності історії, території, культури всіх учасників процесу європейської інтеграції, що і стало основою формування європейської ідентичності.

Також європейську ідентичність розглядають як усвідомлення спільних цінностей. Ідеться про принципи демократії, правової держави, толерантності, людини як найвищої соціальної цінності у міждержавних взаєминах. Цей «ідеальний» підхід отримав назву «патріотичного конституціоналізму» [13].

«Євронаціональний» підхід сьогодні є пріоритетним серед дослідників. Згідно з цим підходом шлях громадян окремих європейських держав до спільної європейської ідентичності пролягає через усвідомлення ними своєї національної ідентичності. Про пошанування державами-членами цієї ідентичності та її зміцнення зазначено у Преамбулі Договору «Про Європейський Союз (7 лютого 1992)» та його ст. 6 [7]. Проблеми формування української ідентичності як підґрунтя спільного «європейського буття» треба розглядати у контексті саме «євронаціонального» підходу.

Деякі науковці визначають європейську ідентичність як набір цінностей демократії та громадянського суспільства, закладених у християнстві [18]. Інші вважають, що європейська ідентичність – це могутній вираз спільної мети, визнаної європейцями, котрі після численних на континенті воєн нарешті зрозуміли, що відповідальні за нього [19]. Тому у Європі її ідентичність – це неухильне дотримання демократії, прихильність до правової держави, толерантність.

Також європейську ідентичність розглядають як органічне поєднання двох різних ідентичностей – національно-державної та транснаціональної (європейської). Формування європейської ідентичності, на думку дослідників-прихильників цього підходу, не означає ліквідації національної ідентичності, а те, що перша з них повинна більше опиратися на другу [12]. Авторитетні спеціалісти вважають, що шлях до європейської ідентичності особи полягає саме через усвідомлення нею своєї національної ідентичності. Це підтверджує і сама історія формування спільної ідентичності в ЄС. Народи, які нині ототожнюють себе з Європою, спершу вирішили власні проблеми, позбулися взаємних історичних образ та негативних стереотипів, а лише потім стали повноправними членами «великої європейської сім'ї народів».

Такий досвід уже є у французів, німців, італійців, а зараз через це проходять румуни, поляки та інші народи. На спільності національних ідентичностей європейських народів якраз ґрунтується підхід «союзного націоналізму» до визначення європейської ідентичності [13]. Такий шлях України до Європи має розпочатися з побудови спільної національної ідентичності, яка згодом би переросла у європейську, а не з початкового розчинення української ідентичності у європейському культурному просторі.

Протягом усієї історії наша держава виконувала функцію «моста» між Заходом і Сходом. Розміщення «на кордоні Західної і Східної Європи» і визначає особливу роль України у міжнародних відносинах. Вона є посередником у поширенні ідей і поступу західної культури на Схід.

Становлення та розвиток українського суспільства як модерної культурної цілісності відбувалися драматично, а окремі регіони розвивались під значним зовнішнім впливом сусідніх соціокультурних систем: Австро-Угорщини, Угорщини, Польщі, Росії. Якщо Австро-Угорщина і Польща «несли» у собі культурне надбання Європи, то Росія у своїх визначальних тенденціях намагалася постати дистанційовано від Західної Європи.

М. Грушевський зазначав, що протягом століть Галичина та Велика Україна, входячи до складу різних держав, жили під різними культурними впливами. І якби вони не піклувалися про свою етнічну ідентичність, а пішли кожна своїм шляхом, то за 20–30 років «ми мали б перед собою дві національності на єдиній етнографічній основі, приблизно як серби і хорвати – дві частини одного сербського племені, політичним, культурним, релігійним обставинам дали себе розвести до повного відчуження» [2]. Важливу роль мав і релігійний чинник. Якщо православна церква тяжіла до смислового поля культури Російської імперії, то греко-католицька церква, залежна від Ватикану, формувала універсальний західноєвропейський католицький менталітет. Цей чинник водночас допомагав зберігати українську окремішність у Галичині, ідентифікуючи національну належність її населення як українського. М. Юрій зазначає: «Український народ у процесі його розвитку супроводжували: з одного боку, поглиблення відносної національної єдності, з іншого – певні відмінності у психіці, культурі, політичному та економічному способах життя» [17].

Таке становище призвело до того, що культурне ядро єдиного етносу виявилось розщепленим на дві підкультури. Це значною мірою вплинуло на соціокультурні орієнтації різних регіонів держави, зумовило проблему соціокультурної ідентичності і на індивідуально-особистісному рівні, і на загальнонаціональному. Перспективи інтеграції України до європейської спільноти як соціокультурної

самостійності, становлення відносин асоціації органічно пов'язані з вирішенням цієї проблеми. Від її розв'язання залежатиме і те, на яких цивілізаційних засадах відбудеться ця інтеграція, на чому ґрунтуватимуться ці відносини.

Процес входження України у соціокультурний простір об'єднаної Європи буде успішним лише за умови всебічного аналізу соціокультурних цінностей Європейського Союзу та України, які зважали б на реальний стан речей та враховували справжні інтереси українського народу і сутність згаданих цінностей.

Практика європейського будівництва засвідчує важливість мобілізації суспільства та його підтримку на всіх етапах євроінтеграції, а також нагальну потребу у відчутті народом своєї європейської ідентичності. Зокрема, українська влада від ХХ ст. активно популяризує ідеї української спільноти з Європою в освіті, офіційній пропаганді, святах, наукових дослідженнях тощо.

Національна самоідентифікація України як європейської держави була задекларована 5 грудня 1991 р. у Зверненні Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» у зв'язку з підтвердженням на референдумі (1 грудня 1991 р.) Акта проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р., а також у Зверненні Верховної Ради України «До парламентів, урядів та громадськості держав Європи» (22 травня 2003 р.) [3] та Зверненні Верховної Ради України «До парламентів, урядів та громадськості держав-членів Європейського Союзу» (20 червня 2002 р.) [4], у яких задекларовано бажання Української держави започаткувати перехід відносин України з державами Західної та Центральної Європи (насамперед з державами Європейського Союзу) на якісно новий рівень – від партнерства до асоціації.

Ці звернення прогнозують, що залучення України до європейських процесів зміцнить внутрішню та зовнішню безпеку Європи, її економічний та інтелектуальний потенціал, посилить європейську ідентичність, отже, відповідатиме ключовим інтересам громадян та європейського суспільства загалом [3; 4]. Європейська інтеграція як зовнішньополітична мета законодавчо закріплена у схвалених 2 липня 1993 р. Верховною Радою України «Основних напрямках зовнішньої політики України». У цьому документі зазначено, що укладання з Європейськими співтовариствами Угоди «Про партнерство і співробітництво» (УПС) стане першим етапом у просуванні України до асоційованого, а згодом і до повного членства у цій організації [4].

Висновки. Інтеграція в Європі винесла на порямок денний особливу проблему – формування європейської ідентичності, яка є підґрунтям європейського об'єднання, важливим компонентом інтеграції окремих держав континенту. Проте євро-

пейська інтеграція – це не просто набуття членства в ЄС, як це часто розглядають на державному рівні українські політики, а передусім перетворення суспільства відповідно до європейських стандартів і норм.

Сьогодні «європейський вибір» України визначає не тільки вектори її зовнішньої політики, але й обґрунтовує потребу у внутрішніх соціокультурних трансформаціях, заснуванні спільної ідентичності, яка стане одним з основних чинників європейської інтеграції України. Зазначено, що євроінтеграція України – це передовсім взаємодія двох соціокультурних систем, наслідком якої є утворення складнішої і за масштабами, і за складністю свого функціонування соціокультурної системи, тому розгляд цієї проблеми передбачає насамперед з'ясування соціокультурних характеристик, основних принципів функціонування суспільства Європи як соціокультурної системи та особливостей соціокультурної ідентифікації України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бахин С.В. Понятие и механизмы международно-правового сближения правовых систем. Российский ежегодник международного права. Санкт-Петербург : Россия–Нева, 2001. С. 60–66.
2. Грушевський М. Галичина і Україна (з біжучої хвилі). Літ.-наук. вісник. Львів, 1906. Т. 34. Річник 9. Кн. 12 (за грудень). С. 494.
3. До парламентів, урядів та громадськості держав Європи : Звернення Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=844-15&myid=4/UMfPEGznhhfMy.Zi6Iz1iJHI4WEs80msh8le6>.
4. До парламентів, урядів та громадськості держав-членів Європейського Союзу : Звернення Верховної Ради України. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1071.21.0>.
5. Дойч К. Нації та комунікація. Націоналізм: Антологія. / Упорядники Олег Проценко, Василь Лісовий. Київ : Смолоскип, 2000. 872 с.
6. Европейская интеграция: современное состояние и перспективы : сборник научных статей / науч. ред. С.И. Паныковский. Минск : ЕГУ, 2001. 336 с.
7. Консолідована версія договору про Європейський Союз. URL: <http://eclt.gov.ua/www/new/html/ukr/main.html>
8. Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3360-12>
9. Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : Указ Президента України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=494%2F2011>
10. Програма інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента № 1072/2000 (1072/2000) від 14.09.2000 р. із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 1411/2004 (1411/2004) від 16.11.2004 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1072%2F2000>

11. Ролевые игры: социодрама Украина–ЕС. URL: <http://dialogs.org.ua/dialog.php?id=20>

12. Тихомирова Є.Б. Формування європейської ідентичності як чинник європейської інтеграції. URL: http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZ/NZV45_2005_polityk/10_tykhomyrova_yeb.pdf

13. Толкачов О. Європейська ідентичність України. URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1786690.html>

14. Федотова Н.Н. Кризис идентичности в условиях глобализации. Человек. 2003. № 6. URL: <http://www.globalculture.ru/news/news53.html>.

15. Чалий О. Європейська інтеграція: проблеми та виклики. URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1732460.html>

16. Шіммельфенніг Ф. Європеїзація Центральної та Східної Європи : наукове видання. Київ : Юніверс, 2010. 288 с. (Філософська думка).

17. Юрій М.Ф. Соціокультурний світ України : монографія. Київ : Кондор, 2004. 738 с.

18. Extract from the speech, made by the president of the Czech Republic Vaclav Havel to the European Parliament in Strasbourg on March 8th, 1994. URL: <http://www.eurplace.org/diba/citta/cartaci.html>

19. Moravcsik Andrew. What Lessons to learn from Europe's Crises? Is there really a crisis of European leadership? Issue 11, 2004.

20. Moreira A. Neither Reich nor Nation – another future for the European Union Reflections on European identity / Ed. by Thomas Jansen. European commission: Working paper. 1999.

21. Nelsen B.F. The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration (eds.). 2nd ed., Boulder (Co.), London : Lynne Rienner Publishers, 1998.

22. Nicolaidis K. Whose Europe? National Models and the Constitution of the EU. Oxford, 2003. 163 p.

23. Olsen J.P. The Many Faces of Europeanization. URL: http://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arena-publications/workingpapers/workingpapers2002/02_02.xml.

24. Vachudova M.A. Democratization in Postcommunist Europe: Illiberal Regimes and the Leverage of International Actors. URL: http://cddl.stanford.edu/publications/democratization_in_postcommunist_europe_illiberal_regimes_and_the_leverage_of_international_actors

25. Warwick J. "European Neighbourhood policy". Challenges for the EU– Policy towards the new neighbours. Berlin, 2007. 229 p.

REFERENCES:

1. Bakhyn, S.V. (2001). Poniatye y mekhanizmy mezhdunarodno-pravovoho sblyzhenyia pravovyikh system. Sankt-Peterburg: Rossyia–Neva/
2. Hrushevskiy, M. (1906). Halychyna i Ukraina. Lviv.
3. Do parlamentiv, uriadiv ta hromadskosti derzhav Yevropy: Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy. (2019). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=844-15&myid=4/UMfPEGznhhfMy.Zi6Iz1iJHI4WEs80msh8le6>
4. Do parlamentiv, uriadiv ta hromadskosti derzhav-chleniv Yevropeiskoho soiuзу: Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy (2019). Retrieved from: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1071.21.0>

5. Doich, K. (2000). *Natsii ta komunikatsiia*. Kyiv: Smoloskyp.
6. Evropeiskaia yntehratsiia: sovremennoe sostoianye y perspektiv (2001). *Sb. nauch. st. / Nauch. red. S.Y. Pankovskiy*. Minsk.
7. Konsolidovana versiia dohovoru pro Yevropeiskyi Soiuz (2001). Retrieved from: <http://eclg.gov.ua/www/new/html/ukr/main.html>
8. Osnovni napriamy zovnishnoi polityky Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 2 lypnia 1993 r. (1993). Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3360-12>
9. Pro Natsionalnyi plan z vykonannia Planu dii shchodo liberalizatsii Yevropeiskym Soiuzom vizovoho rezhymu dlia Ukrainy (2017): Ukaz Prezydenta Ukrainy. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=494%2F201>.
10. Prohrama intehratsii Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu: Ukaz Prezydenta № 1072/2000 (1072/2000) vid 14.09.2000 r.: iz zminamy, vnesenymy zghidno z Ukazom Prezydenta № 1411/2004 (1411/2004) vid 16.11.2004 r. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1072%2F2000>
11. Rolevyie yhryi: sotsyodrama Ukrayna–ES (2013). Retrieved from: <http://dialogs.org.ua/dialog.php?id=20>
12. Tykhomyrova, Ye.B. (2014). Formuvannia yevropeiskoi identychnosti yak chynnyk yevropeiskoi intehratsii. Retrieved from: http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZ/NZV45_2005_polityk/10_tykhomyrova_yeb.pdf
13. Tolkachov, O. (2017). Yevropeiska identychnist Ukrainy. Retrieved from: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1786690.html>
14. Fedotova, N.N. (2003). Kryzys ydentychnosti v usloviakh hlobalyzatsyy. Retrieved from: <http://www.globalculture.ru/news/news53.html>.
15. Chalyi, O. (2017). Yevropeiska intehratsiia: problemy ta vyklyky. Retrieved from: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1732460.html>
16. Shimmelfennih, F. (2010). *Yevropeizatsiia Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy*. Kyiv: Yunivers. 288 p.
17. Iurii, M.F. (2004). *Sotsiokulturnyi svit Ukrainy: Monohraphy*. Kyiv: Kondor, 738 s.
18. Extract from the speech, made by the president of the Czech Republic Vaclav Havel to the European Parliament in Strasbourg on March 8th, 1994. Retrieved from: <http://www.eurplace.org/diba/citta/cartaci.html>
19. Moravcsik Andrew. (2004). What Lessons to learn from Europes Crises? Is there really a crisis of European leadership? Issue 11.
20. Moreira, A. (1999). Neither Reich nor Nation – another future for the European Union. Reflections on European identity / Ed. by Thomas Jansen. European commission: Working paper.
21. Nelsen, B.F. (1998) *The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*. 2nd ed., Boulder (Co.), London: Lynne Rienner Publishers.
22. Nicolaidis, K. (2003). *Whose Europe? National Models and the Constitution of the EU* / K. Nicolaidis, S. Weatherill. Oxford, 163 p.
23. Olsen, J.P. (2002). *The Many Faces of Europeanization*. Retrieved from: http://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arena-publications/workingpapers/working-papers2002/02_02.xml
24. Vachudova, M.A. *Democratization in Postcommunist Europe: Illiberal Regimes and the Leverage of International Actors*. Retrieved from: http://cddl.stanford.edu/publications/democratization_in_postcommunist_europe_illiberal_regimes_and_the_leverage_of_international_actors
25. Varwick, J. (2007). “European Neighbourhood policy”. *Challenges for the EU–Policy towards the new neighbours*. Berlin, 2007. 229 p.

The socio-cultural aspect of relations between the association of Ukraine and the EU

Lemko Yuliya Romanivna

Candidate of Political Sciences,
Senior Lecturer at the Department
of Political and International Relations
Science

Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandery str., 12, Lviv, Ukraine

This article examines the role of European integration in the foreign policy of Ukraine, and one of the most important functions that it relies on, namely identification: Ukraine seeks official recognition of its European identity, the most important demonstration of which is the recognition of the prospect of EU membership – the right to become a member of this European integration association. As a result, the main problems in the socio-cultural aspect of associational relations between Ukraine and the European Union were analyzed and summarized, which were considered in the general context of the formation of European identity (harmonization of civilizational, linguistic, ethnic identities).

The work emphasizes that the signing of the Association Agreement is only a tool and creates a set of opportunities that should be implemented and filled with concrete results of reforming the political system of Ukraine. The relevance of this topic is determined by the transformations taking place in our state into a “European” state, the self-awareness of each of its citizens as a “European”.

Ukrainians must realize themselves as Europeans, identify themselves with them, and in this way begin their path to transformation, because any external transformation begins with internal transformation. The democratic European society considers each person as the highest social value, laying the solid foundations of the European identity.

European integration should contribute to the internal development of the state’s society, improving the quality of life of the “average” person in Ukraine. It is aimed at guaranteeing: the well-being of the entire society, and not only of certain persons endowed with power in it or corporations close to them, equality of all before the law; regardless of their position and financial support; the state’s concern for the environment and supervision of food quality; more economical use of budget funds and in the interests of society.

The purpose of the work is to investigate the European choice of Ukraine, which determines not only the “vectors” of its foreign policy, but also substantiates the need for internal socio-cultural transformations. After all, whether our state will achieve the goal of European integration depends on the political situation in Ukrainian society and the instructions of European structures, as well as on the awareness of its population of its own socio-cultural choices.

Key words: *identity, association, European Union, associate membership, European identity.*